

ד שם ה רמזים
בפרק כב ו שם
בגמרא ו שם בחוקיה
כשמה ראבי
ח תרומת-הדשן
ורשכ אור זרוע וכן
כתב בשמו ההפלות

(ס) צנון. ויהי על דבר שצריך מליחה כגון בעלים וישמים: ובהקדא פסב
הקמבים צנון וכיוצא בו. רצון בטי' שהצריך והעלה להנען בזה הוא דהרי
תנאי יש באסור מליחה בזה כמה שדומה לצבד. הא' שמעט שהוא שוקה
הרבה כדי שצדא מירחיהו אתר שצדי צדרכו, ובהו אפילו כי קסבל תנא תנא
ומיני קצת זמן אסור: משמע שמילח סורב ביהו, וזה אפילו אינו שוקה
אסור, רבם בזה הוקה להקדא, אבל של מליחה מירחיהו לא א' מכל מה
שלפניה ורובה לאלל תפר, אין אסור כלל, אלא שא"ל לזהו אם מפרז מלח על
פל אקדא בפ"י שלא יבוא עם על חבירו הפקח בקדוב לו, צ"כ צריך להקבל על
א' בפ"י והלא כל תפר, והוא דוקא תפר כמש' אלא שזה מציגת שצדי קצת לא
הרבה, והכי נהוג עלמא שאלח על מלחן כל אלא מנחל פל א' ככלל חאכל.
וצדן צ"כ בפקדנהו שחזקין בשבת צדן דצדק וצדקיהו אותו בקצהו ומאלין
אותו ושוכניו על חמין ואוליין אותו, לא רמא: זה להרבה חתיכות דאסור

משנה ברורה
פתו, והן מטר לשפך על נתחי עיר ודג צלוי, ויבין אם הוא
עושה לצורך סעודה זו (י) או לצורך אחרת, אבל אסור לעשות
לצורך חליה^(יב): (יב) **אפילו מקטט**^(יג), מפני שגנאה (יא) כעושה מוריס
לכבש בו דגים, שכן דרך לעשות מוריס. כתב אליה רבה בשם
מהר"ש, שמתר להוסיף חמץ במיורס אחר שפבר נתיבשהיא^(יד):
ג (יג) צנזן, והוא הדין (יז) כל דבר שצריך מליחה^(יח), כגון
בצלים ושושים^(יט) ואוגרעקעס^(כ) חייני^(כא) [מ"א בסק יז], ובהקדא כתב
הרמב"ם 'צנזן וכיוצא בו', ומכל מקום נראה דדבר שאין צרכו
לכבש **שרי**^(כב) [פמ"ג]: (יד) **ארבע או חמש ביחד**, דבשפל
חתיכה מנחת לבדה אין בזה משום פובש בפשים, וגם לא מוחזי
כמעצב^(כג), אבל בשמולחם ביחד, (יג) אפילו דעתו לאכלם תכף ולא

להשקותם במלחם עד שיצא מיריותם מהנזע כדרכם, (פס-פז אסור²⁰). ואם משקה אותם במלחם עד שיגיעו כדרכם, אפלו מולח ארס מטפל חתיכה צנן חדא, אסור מדינא. פן העלה הש"י, וכן באליה רבה פתב דלמלח צנן אסיר אפלו חתיכה אחת, ויכמגן-אכרס בסעיר-קטן ו בשם הב"ח כתב גס-פז דנהוג עלמא שלא למלחן כלל, אלא מטביל כל אחר במלח ואוכל. ומהגנו שחוחיני בשבת צנן דכדק נותנין אותו בקערה ומולחין אותו ושופכין עליו חמץ ואוכלין אותו, ולקאורה הא דמא נה להרבה חתיכות דאסיר מדינא אפלו אם אוכל מיד, ואין התר אלא דרך טבול כל אחת בכני עצמה: (יד) ונראה דכיון דאין מניחין אותו כלל להיזע²¹ אלא שופכין שם החמץ וגם מינים אחרים, לא דמי לעבוד²², וכל-שכן אם שופכין שם שמן תכף, שהשמן מחליש כח המלח²³, ובקצת מקומות עושין ירק שקיורין שלא-ט"ו, ומולחין הירק בכני עצמו תחלה ומשהין אותו כך וקסנין המים שיצוצאן מקנו ואחר-כך מערבין אותו עם שמן-זית וחמץ, (טו) וזה אסור גמור ורמי טבי לעבוד, כיון שהוא מקחץ עד שיקבל המלח היטב: (טז) כבובש כבשים וכו'. זה השעם הוא מרמב"ם: ורש"י נתן טעם, שעל-ידי המלח מתקשים, וקרי תקון ורמי למעבד²⁴, וכתב הש"י, דמטעם השלח-ערוף יש ללמד דאסיר לשפף בן ושאר משקים לכלי שלש בו חמץ כדי שגם זה יהיה חמץ, דדומה לכובש כבשים, דהא מחכבן שאותו המעט ששופף שם יהיה נכבש ונעשה חמץ²⁵. ובדבר-אחרון כתב דאסיר משום דמחזי כעבדא חזיל, עין שם. ואם עושה זאת כדי להחליש בזה החמץ בלבד, פשוט דערי לכלי עלמא. ולכן אנגעקעטס חייב בחור הכבובשים שיתחמץ גס-פז, פשוט דאסיר לכלי עלמא²⁶: (טז) מפני שהוא וכו'. אי-על-גב דבדאי אין בו חיוב, שאינו תולדת האור, מפל מקום אסור מדרבנן²⁷: (יז) ואוכלה. תכף, ולא דוקא תכף ממש, אלא שעה מועטת שיעזע קצת לא הרבה [ט"ז]: (יח) ביצים מותר למלחן. מפני (טו) שאין דרך לצשות מהן כבשים, וגם אין המלח מועיל להם כל-כמה²⁸: ד (יט) אחת אחת לבדה. דבזה אין נראה כבובש כבשים, ומה שקטב 'להניחם יחד לפניה', הינו שיהיו מוכנים לפניו לאכל, (יו) אבל יזהר שלא יהיו נוגעות זו בזו: (כ) מיד זו אחר זו. הינו שלא ישקה אותם זמן ארוך אפלו באותה סעודה עצמה, כגון מקחלת הסעודה עד סופה, כדי שיועו הרבה, שזה דומה לעבוד, אבל אם הן משתהין שעה מועטת ומיזעין קצת אין בכך כלום [ט"ז]. וכל זה לדעת השלח-ערוף, אבל המנהג שלא להשתות כלל במלח אלא מטביל ואוכל במלח ואחרונים: ה (כא) אסור למלח וכו'. דהא דמתירין לעיל בביצה למלחה, הינו לצורך אותה סעודה, אבל למלח הבשר וביצה כדי

(י) אלה רבה בשם הרבה ראשונים, וכתב שם דעת הר"ן היא כן, ודלא כמגן אברהם. עין שם; וכן בספר נהר-שלום מצודי באלה רבה וכן מוכח במאמר קטנה; (יא) רמב"ם ורבוש; (יב) ס"ז ושארי אחרונים, וכן משמע ברומתהשלם; (יג) ס"ז ושארי אחרונים. ומה שכתבתי 'שמן' הוא כמנהג אברהם; עי' קטן ז; (יד) ס"ז והוספת-שבת, ומה שהביא המגן אברהם בשם שלטי-גבורים להחיד בשלא-טרייני הינו כשנהגו השמן עליהם חכרי, וכן משמע בחצות-שבת ובש"א ולא פליגי, והבאר היטב לא ירד לזה; (טו) כמגן אברהם; (יז) מחצית-השקל:

תרגום: 1 חסה. 2 מלפפונים.

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הלכות שבת סימן שכא

ביאורים ומוספים

יד ס"ק יב, וביאר שמין שכך היא דרך הטחינה, נחשב הכל כמעשה האדם. ואם אין החיטים נטחנות מיד, אלא רק לאחר זמן, הסתפק הביה"ל (שם) אם יש בכך חיוב חטאת, ונשאר בצ"ע. ובשונה הלכות (סי' שטז ס"א) כתב בדעת החזו"א, שאפילו באופן זה חיוב חטאת.

ההשורה חייבים במים כדי להכין לטחינה, כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ה סי' רמח) שחייב משום טוחן, וכתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' צד ס"ק ה) שדבריו הם חידוש גדול, וודאי שדעת שאר הפוסקים אינה כן.

[שעה"צ ס"ק מ]

דחצי שער אסור מן התורה⁽³⁶⁾.

(36) ושיעור טחינת אוכלים לענין חיוב חטאת, כתב הרמב"ם (פ"ח מהל' שבת ה"ט) שהוא כגרורת.

[משנ"ב ס"ק כה]

דחצי תרי עשר⁽³⁷⁾ וכו', דהוא מוליד יתא⁽³⁸⁾ וכו', משום דצינו מכתב לזה, עין שם⁽³⁹⁾.

(37) ואף על גב שכל מלאכה הנעשית בשנינו אסורה מדרבנן, ביאר הכ"ז בשם שבלי הלקט (סי' צב) שכשמשנה ממדוך של אבן שהדרך לדוך בו ביום חול, למדוך של עץ, נחשב הדבר כשינוי מועט ואסור מדרבנן, אולם כשמשנה לדוך בידית של סכין, נחשב הדבר כשינוי גמור, ומשום כך מותר לעשות כן אפילו לכתחילה.

ובביאור מהות השינוי, כתב החזו"א (א"ח סי' נז ד"ה נמציו) שאין זה שינוי בתוצאת הטחינה, אלא בעבודתו של הטהן, שבאופן זה קשה היא יותר.

ואפילו אדם שרגיל לדוך ביום חול על ידי ידית הסכין, דעת הגר"צ קרליץ (הוט שני ח"א פ"ב סוף ס"ק ד) שמ"מ מותר לו לעשות כך גם בשבת, כיון שקשה לדוך באופן זה, ונחשב הדבר כשינוי גמור.

ולמען בנה על ידי שינוי המזלג, כתב החזו"א (שם) ובקובץ אגרות ח"ב סי' מב) שאין זה נחשב כשינוי כלל, כיון שהדרך למעוך בנה באופן זה, ויש בזה חשש חיוב חטאת. ומי שצריך למעוך בנה לחינוק, כתב שם שימנע בידית המזלג, ובשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' עד טוחן אות ב) הקשה, שלדברי החזו"א שמיעוך בנה בשינוי המזלג אסור מהתורה, אם כן מיעוך בידית המזלג נחשב כשינוי מועט, וצריך לאסור על כל פנים מדרבנן, ונשאר שם בקצת צ"ע.

והממנע ירקות או פירות עבור קטנים שאינם יכולים ללעוס, כתב החזון איש (א"ח סי' נז ד"ה נמציו) שצריך לעשות זאת בשינוי על ידי שימנע בידית הסכין או הכף והמזלג. ובתשובות וכתבים לחזו"א (סי' ס ס"ק ב) הוסיף שלא מועיל להיחשב כשינוי אם ימנע בתחתית הכף, אלא דקא כשימנע בידית. וביאר בשו"ת אגרות משה (שם) שאף על גב שיותר קשה למעוך בתחתית הכף העגולה מאשר למעוך בידית הכף, מ"מ כיון שהשימוש בידית הכף הוא שינוי מצורת השימוש הרגיל של הכף, נחשב הדבר כשינוי גם לענין טוחן. מאידך, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ו ס"ח ושולחן שלמה ס"ק ז) שמותר למעוך פירות וירקות אף בתחתית הכף, שנחשב הדבר כשינוי בכך שאינו משתמש במזלג.

(38) ואפילו בגד שיש בו ריח, כתב לקמן (סי' תקיא ס"ק ב) שאסור ליתן עליו בשמים כדי שיריח יותר טוב.

וכן להוליד ריח במים, כתב לקמן (סי' תקיא ס"ק כח) שאסור, אבל להוליד ריח בירידים, כתב לעיל (סי' קכח ס"ק בג) שמותר. ודאה מה שכתבנו לקמן (סי' שכב ס"ק יח).

המשך במילואים בעמוד 53

[משנ"ב ס"ק כא]

רק אם בדיעתו להפית לאחר שפתי⁽²⁹⁾ וכו', כדי לאכלו אחר-כך⁽³⁰⁾ וכו', אלא שפתיחו משום דם פצין שעליו⁽³¹⁾ וכו', שאין פאן הפסד פל-פך⁽³²⁾ וכו', מתר גם על-ידי יטן-אל⁽³³⁾.

(29) ובטעם הדבר כתב בביה"ל (ד"ה אסור), שכשמוחל לזמן מרובה מצוי שמוחל הרבה ואסור משום מעבר, ושלא כמו שכתב הערוך השלחן (ס"ל) שיש בזה משום סירחה לצורך חול.

(30) ואף אין בכך משום טלטול מוקצה, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' שח ס"א) שהריהו ראוי לאומצא, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק קכח) דהיינו שיש בני אדם שדעתם יפה וטהנים לאכול כשהוא חי ונאף על פי שלא נמלח, שכיון שהדיחו אותו במים מהדם שעליו מותר לאוכלו בלא מליחה. עוד כתב המשנ"ב שם, שיש אימורים שכל זה בבשר יונה או בבשר אוח שהוא רק, אבל בשר בהמה שאינו ראוי לאכילה כשהוא חי, אסור לטלטלו. וסיים שם, שבשעת הדחק יש להקל ולטלטל אפילו בשר בהמה.

ובזמננו, שבני אדם אינם נוהגים לאכול בשר חי, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"א הע' ב) שצ"ע אם אפשר להקל ולטלטלו. מאידך, דעת הגר"נ קרליץ (הוט שני ח"ג פס"ג ס"ק א) שלפי דברי הט"ז (סי' שח ס"ק ב) שכשהבשר ראוי לאכילה אין דינו כמוקצה אפילו אם אין רגילות לאוכלו כן, הוא הדין בזמננו אין הבשר נחשב כמוקצה אף שבני אדם אינם נוהגים לאכול כשהוא חי, שמ"מ ראוי הוא למאכל.

(31) אולם רחיצת ירקות מהאבק והעפר שעליהם, כתב השו"ע לעיל (סי' שיש ס"ח) שאסורה משום בורר, וראה מה שכתבנו שם.

(32) שבמקום הפסד מרובה, כתב לעיל (סי' שו ס"ק כב) שנחלקו בדבר האחרונים, שלדעת המג"א החירו שבות דשבות, ולדעת הא"ר אסור, וביאר בשעה"צ שם (ס"ק כד) שלדעת הא"ר לא התירו אלא במקום צער הדנק.

(33) אמנם, לענין טילת שומן מעל החלב [באופן שאין בזה משום בורר], כשאנו צריך את השומן בשבת, אלא עושה כן כדי שלא יפסד החלב ויתקלקל, כתב לעיל (סי' שיש ס"ק סב) שאין לעשות כן אלא על ידי נכר. ובטעם החילוק ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ח הע' רג ובח"ג שם), שנטילת השומן מעל החלב נחשבת כעין תיקון בגוף הדבר, ומשום כך אסור לעשות כן לצורך חול, מה שאין כן הדחת בשר, שאינה אלא להמשיך את המצב הקיים כדי שיוכלו למולחו לאחר מכן.

וכן לענין תוצאת פת מתנורים שלנו [שלא שייך בהם דייחה] בשבת לצורך חול, כתב לעיל (סי' רנד ס"ק מג) שאין לעשות כן על ידי ישראל, ומ"מ נראה שעל ידי נכר מותר. ובמקום הפסד שתתקלקל הפת, הביא שדעת הא"ר להקל על ידי עצמו, אך דעת המג"א להחמיר בזה, שביין ששייך שיאכל מקצת מהם בשבת שאז יחשב כמוציא לצורך היום, אין להתיר לעשות כן לצורך חול.

[משנ"ב ס"ק כב]

דחמליקה מוצילה להם, וקוי פכבישה וצבוד⁽³⁴⁾.

(34) מקור דבריו הוא מהט"ז (ס"ק ח), שביאר שהמלח מועיל לרכך את הקושי שיש בקליפת הערשים.

ואפילו עדשים שיש להם רק קליפה פנימית שאינה קשה כל כך, כתב הכף החיים (ס"ק לו) שאסור למולחם, וכן כתב בדעת תורה (ס"ו).

[משנ"ב ס"ק כג]

ואם הוא שומק פלפלין ושאור פלפלין במכתשת פדפד⁽³⁵⁾.

(35) והנותן חטים בתוך ריחים של מים או של רוח, כתב בביה"ל לעיל (סי' רנב ס"ה ד"ה להשמעת) שחייב חטאת, שנחשב הדבר כמעשה בידים ולא כגרמא בלבד, וכן כתב החזו"א (א"ח סי' לו ס"ק א, וב"ק סי'

הלכות שבת סימן שכא

באר הגולה 296

ח לאין בותחין מלח במדוך (כו) של עץ, אבל מרסק הוא (כו) ביד (כח) של ספיין ובעץ הפורר (כט) ואינו חושש: הגה ודוקא מלח העס, אבל מלח שהיה דק מתחלה ונתבשל ונצפה פתיתין, מחר (ל) להתכו בספיין כמו שחותף הפת (כל בו): **ט** (לא) ממתר לחתף בשר מבשל (לב) או עלי דק-דק בספיין: הגה אבל אסור לחתף וקידק בשר חי לפני העופות, (לג) *הואיל *ואין *כולין לאכלו בלא חתוף (לד) קמשני לה אכל (החיד סימן נו (לה) וצני לקמן סימן שכד): **י** יאסור לגרר הגבינה בשבת (יט) במורג חרוץ בעל פיסיות (לו) שקורין ראליו: **יא** ממתר להשקות (לז) את (יג) התלוש כדי שלא יקמש: **יב** (לה) *המתחף הנרק דק-דק, חייב משום טוחן: הגה והוא חדין דאסור לחתף גרורות וחרובים (לט) *לפני זקנים (כ"י בשם תוספות). ודוקא (יד) פרות וכדומה לזה אסור, אבל מתר

באר היטב

דאי פני לועסו בקשי, והיה דמתר לחתכו בקרס או במגרה פדיתא במשנה פ"י: ודבר שאינו חפץ לאכלו אסור ללעסו בשני משום טחינה כמ"ש בש"י דף קלג, וצ"י סימן שלא ס"ה מ"א: (יג) התלוש. ביד דירקות הללו ראויין לאכילה ביומן מפר להשקות, מ"א, ע"ש: (יד) פרות. שהם

משנה ברורה

וכמו בנרקא⁽⁴¹⁾ לקמן בסעיף יב, והוא הדין לכל תכלין: **ח** (כו) של עץ, וכל-שכן במדוך של אבן, שהוא מחד יותר לדיקה, (לג) ואפילו דעתו למן לאלתר המלח למבשל גס-סין אסור בשניהם, פינן דהם מחדים לדיקה: (כו) ביד וכר, אבל לחתכו וקידק בחורפא דספינא אסור⁽⁴²⁾: (כח) של ספיין, וינסק בקערה או על-גבי שלחן, (לג) אבל לא במדוך ומבכשת, וכנ"ל גבי פלפלין [אחרונים]: (כט) ואינו חושש. וכל-שכן דמתר (לג) לפרר המלח והפלפלין בידיו: (ל) לחתכו בספיין, הינו אפילו דק-דק, פנו לעצן חתיכת הפת, ומשום דאין טוחן אחר טוחן⁽⁴³⁾, ומכל מקום במבכשת אף מלח זה אסור לבכשת⁽⁴⁴⁾ [ע"ש, ע"ש]. וכתב הפריי מגדים, דצוקע"ר גס-סין דינו כמו מלח זה: **ט** (לא) מתר לחתף. דאין טחינה (לז) אלא בגדולי קרקע⁽⁴⁵⁾, (לז) ואפילו להפוסקים דסבינא להו דבהמה גמי מקרי גדולי קרקע לפי שהיא נזונה מן הקרקע, מכל מקום אין לאסור בזה, (לז) דכלאו הכי יש פוסקים דסבינא להו דאין שיה טחינה באכלין, ועל-כן מתר לחתף (לז) אפילו דעתו להניחו לאחר זמן⁽⁴⁶⁾: (לב) או עלי, ואפילו מי

(יב) במורג, בל"א קורין ריב"איוין⁽⁴¹⁾, דבין שחכיל מחד לקח הוי כשחיתת תכלין בבכשת דאסור (ריב"ש) וא"כ אפילו לאכל מיד אסור; ונ"ל דהיה בכלי קטן מאד העשוי בזה אסור, דעכ"פ כלי הוא, אבל מתר לחתכו בספיין וקידק כמ"ש ס"ט; ונ"ל דאפילו הוא קשה מאד שרי, כיון

באר הלכה

* והואיל (כו), שכן במשנה ברורה מה שכתבתי, והוא מדברי המגן אברהם ואלהי רבה, וכתבו בזה לתור קצת חס"י לקמן בסימן שכד סעיף ג, דפסק שם המתברר דשויי אכלא מתר בשבת, ולפיכך כתבו דהאסור בזה משום טוחן וזמנו שבארנו. ולשון דקמשני לה אכלי שכתב רמ"א אינו נדקדק בל"ב לפרוש: * ואין (כו), ואם יכולין לאכלו על-פי הדחק בלי חתוף, צריך עיון קצת ופמ"ג, והנה השלשן צריך מרי בדעתו להאכילם לאחר זמן, וכמו שכתבתי במשנה ברורה, אף דהפריי קדים בסימן זה נספח בזה, דאפשר דלא התירו כי אם בדבר הרואי למאכל אדם, לקמן בסימן שכד סוכר כמו שכתבתי, וכן משמע בבאור הגר"א דמביא ראיה לתא דהרשב"א מהא דמשמע בשבת קנה דשחת וחרובין קנה מפר לחתף לפני בהמה אי לא משום סכנה באכלא, אלא דאף ששחת שהוא מאכל בהמה מפר: * המתחף הנרק דק-דק, בגמרא איסור: אמר רב פפא, האי מאן דפריס סלקא חייב משום טוחן, ופרש רש"י פריס' מתחכו וקידק, וכן כתבו תוספות דמרי פתחיות קטנות קצין טחינה, אבל בפתיחות גדולות קצת אין דרך טחינה בזה, וכן כתב הרמב"ם דקידק, אך כל זה לעצן חייב, אבל לעצן אסור יש לזהר מאד בזה, דבבר כתב בספר זבאים קה"א מקיין דשעור דקיתון לא נודע לנו, וכן משמע בביתיוסף דהצריך לעצן חת"ר אישלאנדר"ק⁽⁴²⁾ שיעשה חתיכות גדולות במקצת וגם יהיה סמוך לשערה, עין שם: * לפני זקנים, עין במגן אברהם שכתב דמשמע דלפני מי ששכח

שאינו יכול ללעסו (לח) מתחמך שהיה קשה ועל-ידי חתיכתו מתקנו לאכילה, גס-סין שרי לחתכו, דאוליין בחר רבא דצלמא: (לג) והואיל וכר, ורצה לומר, דאיכא למימר דטעם הפוסקים דסבינא להו דאין טחינה באכלין הינו משום דאין צריך טחינה, דאי פניי אכיל לה פמות שהוא שלם, מה שאין כן בזה דאין יכולין לאכלו כלל בלי חתוף, המתחף משויי לה אכל ולשון בו טחינה⁽⁴⁷⁾. (לט) ומגרי בחתף ומגרי שחכיל העופות לאחר שעה, אבל בחתף לפנייהם שיאכלו מיד, לדברי הפל שרי, ויבדלקמה בסעיף יב בהג"ה: (לד) קמשני לה אכל, ויש (מ) מקלין בזה: (לה) וצני לקמן סימן שכד, סעיף ג, והינו דשם מבאר דשויי אכלא שרי בשבת, ומגרי בשאין חותף דקידק [מ"א לקמן]: **י** (לו) שקורין ראליו, בלשון אשכנז ריב"איוין⁽⁴¹⁾, דבין שהפלי מחד לקח הרי זה דרך חל⁽⁴⁸⁾ ודמי לשחיתת תכלין במבכשת, והוא הדין בכלי אחר המחד לקח⁽⁴⁹⁾, ואם-כן אפילו לאכל מיד אסור, אבל מתר לחתכו בספיין וקידק, וכמו לעיל בסעיף ט לעצן בשר, דגם זה אינו גדולי קרקע, ואפילו קשה מאד שרי, כיון דכולין ללעסה בקשי ושם אכל עליה, והוא הדין דמתר לחתכו בקרס או במגרה, שאף שהם פלים שמלאכתם לאסור, מתר לטלטלם לצורך גופם, כמו שנתפאר בסימן שח [מעולת-שבת ומ"א]. דבר שאינו חפץ לאכלו ולטעמו ולא להאכילו להניק, אסור ללעסו בשני כדי לשחקו משום טחינה, דאף-על-גב דמשנה, מכל מקום מדברין אסור, ודוקא לגבי מילה התירו דעין זה לקמן בשל"א סעיף ז [אחרונים]: **יא** (לז) את התלוש, הינו נרקות תלושין, ונשעם, כיון דהם ראיות לאכילה ביומן מתר להשקות⁽⁵⁰⁾, (מא) מה שאין כן בדבר שאינו ראוי לאכילה אסור לטרוח בשבילם⁽⁵¹⁾, וצני לקמן בסימן שלו סעיף יא בהג"ה ובמה שכתבנו שם במשנה ברורה, ולהשקות את המתבר (מב) יש בו אסור תורה, וכלי-חרס עם עשכ"בשם בבית, גס-סין אסור להשקותן בשבת [פמ"ג לקמן בסימן שלו, ע"ש]: **יב** (לח) המתחף הנרק, תלוש, ומדחסם (מג) משמע דאפילו בירקות שראוי לאכלן חיון גס-סין סבינא להו דיש טחינה באכלין⁽⁵²⁾: (לט) לפני זקנים, שאין יכולין ללעסו אם לא יחתכנה וקידק, ולא אוליין בחר רבא דצלמא דלעיל בסעיף ט לעצן בשר-עלי, דבין שהוא גדולי קרקע חמור יותר⁽⁵³⁾, דעקר טחינה

שער הציון

לאכל לאלתר כמו הם, וכן משמע בבאור הגר"א, ובאלהי רבה נשאר בזה בצריך עיון⁽⁴⁰⁾: (לז) אחרונים, ולא דמי לדלקמן בסעיף יב, דהםם חל טריי בספיין, אבל הכא הם מתחמך לזה: (לג) אף שבבאור הגר"א משמע דמתר לבחש במלח דקתא של ספינא אף במדוך, מכל מקום קשה להקל למעשה, כי כל האחרונים המחמירין בפלפלין אוסרין גם בזה: (לג) שגליקט: (לד) תרומת-הדשן: (לה) פללתי בזה מה שכתב המגן אברהם בשם השלטי"ר גבורים: (לו) תרומת-הדשן: (לז) אחרונים: (לח) תרומת-הדשן: (לט) פריי קדים לקמן בסימן שכד: (מ) ש"י והגר"א: (מא) מן-אברהם, והינו אפילו הם ראיות לטלטול, מסכה מ"ב צמוד א במשנה דבשבת מחזירין אבל לא מוסיפין, ולפון מים על התלוש לא צריך בנזא ממוסיפין, וכן מוכח גס-סין בסימן שלו סעיף קטן יג בקנה אברהם, דאפילו עגפים שהובאו מאתמול דמפרים בטלטול, אפילו הכי אסור למן צליקם מים, וזה דנקר להצמידם שם במים, עין שם במשנה ברורה: (מג) מוצר-קטן ב' משום חרש ומשום וורס, עין שם, והואכא במגן אברהם בסימן שלו סעיף קטן ה: (מג) עלת-שבת תרומים: 1 פמפיה, 2 מאכל טהרה מתי ירקות.

הלכות שבת סימן שבא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לו]

ובאלוהי נכה נשאר בזה בצריך צדקו.

(47) ודוקא בשר חי כשר אסור לחתוך דק דק, שמופני חשיבותו אינו עומד אלא לעופות, אבל בשר נבילה שרובו עומד לאכילת כלבים, כתב בבית הלל לקמן (סי' שכד ס"ו ד"ה רעין לעיל) שכיון שלאכילת כלבים אין צורך לחתוך את הבשר דק דק, אין בו משום טוחן, ומותר לחתכו דק דק אפילו לעופות.

[משנ"ב ס"ק לו]

הרי זה דרך הל' (48) וכו', והוא הדין בכלי אחר המיוחד לקדש. (49) ובגדר 'עובדין דחול', כתב הכלכלת השבת (כללי לט מלאכות אות א ד"ה אמנם) שלא אסרו חכמים עשיית פעולות מסוימות אלא באחד מני ארבע: א. מעשה שיש לחוש שמא יבוא על ידו לעשות מלאכה; ב. מעשה שיש בו טירחה יתירה; ג. פעולה הרומה לאחת מליט מלאכות, ובשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' עד טוחן אות ד) כתב, ש'עובדא דחול' הוא כאשר עושה את המלאכה בצורה טובה כמו המלאכה הקבועה שעושה בחול, ולא ניכר שעושה אותה לצורך שבת רק כעראי וללא הקפדה על המלאכה שתיעשה יפה. והגרשו' איערבך (מאור השבת ח"א מכתב ב אות ב) כתב, שנראה ש'עובדא דחול' היא כל פעולה שרגילים לעשות אותה בשנה שמוחזקים בדבר שאסור לעשותו בשבת, וסיים דבריו שאף על פי כן אינו יודע דבר ברור בזה.

(49) ומיעור דברים שאין בהם משום טוחן בכלי המיוחד לטחינה ו'מוער תפוחי אדמה'. כתב הגרשו' איערבך (שולחן שלמה ס"ק יב) שיתכן שאסור משום שנחשב כדרך חול, כיון שמסתבר שרגילים למער בכלי זה גם דברים האסורים משום טוחן.

וכלי המיועד לחיתוך ביצים לפרוסות, דעת הגרשו' איערבך (ששיב פ"ו ס"ג והע"י) שיותר לחתוך בו בשבת ויתכן שמותר אפילו דברים שיש בהם משום טוחן [אבל לטחון בו אסור], ואין זה נחשב דרך חול, שכיון שכלי זה עשוי מכמה סכינים רגילים, נחשב הוא כשאר כלי סעודה. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' עד טוחן ס"ק ד), וביאר שכיון שאין כלי זה עושה אלא פרוסות בלבד, שאין בו משום טוחן כלל, אין השימוש בו אסור משום 'עובדין דחול'.

וכלי המיועד לחתוך בו אך ורק סמוך לאכילה, כתב הגרשו' איערבך (מאור השבת ח"א מכתב ב אות א) שאין השימוש בו אסור משום 'עובדין דחול', שהרי מותר לחתוך דברי מאכל סמוך לסעודה, ואם כן אין כלי זה נחשב ככלי שטוחנים בו, אלא כשאר כלי הסעודה.

וכעין זה כתב שם לענין כלי שמיוחד לברור בו לצורך מידי בלבד, כגון תינן שיש בפיו מסגנת לסנן את עלי התה, שמותר להשתמש בו בשבת, ואין שימוש זה אסור משום 'עובדין דחול', שכיון שמותר לברור אוכל מתוך פסולת סמוך לסעודה, אם כן אין כלי זה נחשב ככלי שבוררים בו, אלא כשאר כלי סעודה.

[משנ"ב ס"ק לו]

מִתְּרֵי לְהַשְׁקִיטֵן (50) וכו', אסור לטרח פִּשְׁבִּילֵם (51).

(50) ואף על פי שלא יאכלם היום, אין זה נחשב כהכנה משבת לחול. ובטעם הדבר כתב השו"ע הרב (סי' ט"ז) שכיון שהדירות ראוים לאכילה היום, אין ניכר כלל שטרח משבת לחול, שהרי יתכן שיאכלם היום.

(51) וכן כתב לעיל (סי' כא) לענין הדחת בשר שלא נמלח, כשחל יום ג' לשחיטת הבהמה בשבת נשאר לא ימלחנו יאסר אחר כך לבשלו, שכיון שאין רוצה לאכול דוים, וגם אין דרך לאכול בשר חי, אם כן ניכר שטרח משבת לחול ואסור, ולעשות כן ע"י נכרי במקום הפסד, ראה מה שכתב שם לדעת המג"א ולדעת האחרונים, וראה מה שכתבנו שם ולקמן (סי' שיש ס"ק סב).

המשך במילואים עמוד 54

[משנ"ב ס"ק לו]

ובאלוהי נכה נשאר בזה בצריך צדקו.

(40) ובטעם הדבר שאסור לחתוך פלפלין בסכין דק דק אפילו סמוך לסעודה, כתב השו"ע הרב (סי' ט"ז) שאין דרך לאוכלם בפני עצמם אלא רק בתערובת. ובביאור הדבר כתב האגלי טל (טוחן סי' ל אות ה) שכיון שכל ההיתר לחתוך דק דק סמוך לסעודה הוא משום שנחשב הדבר כתחילת האכילה, אם כן אין זה אלא כשחותך דבר שדרך לאוכלו בפני עצמו, אבל כשחותך דבר שאין דרך לאוכלו בפני עצמו, אי אפשר להחשיב את החיתוך כתחילת האכילה, וכמו שאסור לברור פסולת מתוך אוכל אפילו סמוך לסעודה, שכיון שאינו אוכל את מה שבורר, אין זה נחשב כתחילת האכילה.

ולגבי שום, כתב הקצות השלחן (סי' קכט בדה"ש ס"ק יד) שכיון שיש שאוכלים אותו בפני עצמו, נחשב הוא כירק ולא כתבלין.

ולגבי קינמון, כתב שם (סי' יג) שאף על פי שכשהוא נאכל בפני עצמו יש לברך עליו 'בורא פרי האדמה', מימ כיון שבזמניו אין אוכלים אותו בפני עצמו, אפשר שאין שם ירק עליו דינו כתבלין.

[משנ"ב ס"ק כה]

וכמו בַּקִּיקָא.

(41) והטעם שחיתוך פלפלין בסכין אינו נחשב שינוי, אף על פי שהדרך לשוחקם במדור, ביאר הקצות השלחן (סי' קכט בדה"ש ס"ק יב) שכיון שהדרך לחתוך שאר דברי מאכל בסכין, אין פעולה זו נחשבת שינוי.

[משנ"ב ס"ק כז]

אָבֵל לְחַתְּכוֹ דֶּק־דֶּק בְּחוֹרְפָא וְסָבִינָא אָסוּרָא.

(42) ואף על פי שמלח אינו גידולי קרקע, דברי מאכל שאינם גידולי קרקע כגון בשר או גבינה מבואר בשו"ע (סי' ט"ט) שאין בהם איסור טוחן, כתב השו"ע הרב (סי' ט"ב) שכיון שמלח אינו נאכל בפני עצמו אלא על ידי תערובת, נחשב כתבלין ולא כבשר או גבינה.

[משנ"ב ס"ק ל]

דָּאִין טוּחֵן אַחֵר טוּחֵן⁴⁵, וּמִפְּלִ מְקוֹם בְּמִקְדָּשֶׁת אֵף מִלֵּחַ זֶה אָסוּר לְכַתְּשָׁא.

(43) ובביאור הטעם שמלח דק שונה ממלח גס, ומותר לחתכו, כתב בשו"ע לקמן (סי' תקד ס"ה) שמלח דק הוא המתבשל ממי מעינות מלוחים, שמייבשים אותם בתבניות, ולאחר היבוש נאסף בהם המלח, וחיבורו הוא רק ואפשר לדוכו בנקל, ואינו קשה כגרעיני מלח של ים הנעשה בידי שמים.

(44) ובטעם הדבר כתב בשו"ע לקמן (סי' תקד ס"ז), שהוא חומרא משום מראית העין, ולא משום איסור טוחן. והוסיף (שם) שאיסור זה אינו ברור, ומשום כך יתכן שלכל הדעות ביו"ט אין להחמיר בזה, וכמו שהתירו לכתוש פלפלין במדוכה ביום טוב, אף על פי שבשבת אסור לעשות כן.

[משנ"ב ס"ק לא]

דָּאִין טוּחֵן אֵלָא בְּגִדוּלֵי קֶרְקַע⁴⁵ וכו', אָבֵל דָּעֵתוּ לְהַנִּיחוֹ לְאַחַר זְמַן⁴⁶.

(45) וביאר החזו"א (אורח סי' נו ד"ה ומשיב), שאין הכוונה שכל דבר שאינו גידולי קרקע אין בו משום איסור טוחן, וכמו באיסור מעמר דש שאינם נהגים אלא בגידולי קרקע, שהרי הכותש רגבים חייב משום טוחן, אלא כוונת הדברים שאין טחינה בדבר מאכל אלא כשהוא גידולי קרקע, אולם דבר שאינו מאכל יש בו משום טוחן אף על פי שאינו גידולי קרקע. והוסיף, שאף על פי שמלאכת טוחן לא היתה במשכן אלא בגידולי קרקע [כמו גם מלאכות מעמר ודש] מ"מ אין למדים מהמשכן את פרטי המלאכה, אלא רק את צורתה, ועימור דבר שאינו גידולי קרקע נחשב כשינוי בצורת המלאכה, מה שאין כן טחינת דבר שאינו גידולי קרקע, שאין בו שינוי מצורת המלאכה.

(46) ודעת החזו"א (שונה הלכות סכ"ד) שאין להקל ולחתוך דבר מאכל שאינו גידולי קרקע אלא סמוך לסעודה.

הלכות שבת סימן שב שא

המשך מעמוד הקודם

שחל בשבת, שאם לא עשה כן לפני השבת, לא יכין אלא מי מלח מועטים בלבד, אף על פי שאינו עושה כן אלא לצורך טיבול, וכן משמע מסתימת דבריו להלן (סי' סט).

ולענין נתינת מלח במים כדי ליטול בהם ידיו, כתב לעיל (סי' שב ס"ק ד) (לח) שיותר להכין הרבה מי מלח, ובלבד שלא יעשה מי מלח עזים, ושיעור מי מלח מועטים, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פ"ל ס"ק ד) שהוא מה שצריך לצורך טיבול המאכלים של סעודה אחת, והוסיף, שמה שכתב המשנ"ב (סי' תעג שם) לענין ליל פסח שחל בשבת שיש להכין מי מלח מועטים בלבד, לכאורה אין כוונתו שיש לעשות מי מלח לצורך הטיבול בלבד, שהרי אי אפשר לעשות כמות מדויקת כזו, ודאי שישאר לו מי מלח אף לאחר הטיבול וכן כתב השר"ע הרב (סי' תעג סי' טי) שיש לדחות מאד כשעושה מי מלח בשבת לצורך טיבול, שלא יעשה אלא מעט מאד לצורך הטיבול בלבד, וכתב שם, שקשה מאד להיזהר בזה, ואולי כוונתו שיש לשער מראש את הכמות שיגמור בסעודה, ולא להכין יותר מכך, ונשאר בצ"ע.

(11) ולכל הדעות לא התירו אלא כשעושה מי מלח כדי לתת לתוך התבשיל, אבל אם עושה כן כדי לתת לתוך הכבשים, כתב הכף החיים (סי' יב) שאסור אפילו מעט.

[משנ"ב ס"ק ח]

והוא הדין אם נותן זין נחמץ ושאור מלשון פמלח⁽⁸⁾.

(8) ואף על גב שהמלח נימח, כתב לעיל (סי' שב ס"ק לח) שאין בזה איסור משום מוליד ולא משום גזירה שמא יסחוט פירות העומדים למשקים, וכמו לענין נתינת שלג או ברד במים, אמנם, לענין ריסוק שלג או ברד במים, כתב שם (סי' לד) שיש הסוברים שאין להקל אלא באופן שהם נימחים מאלהם, אבל לרסקם ביד אסור, ויש המתירים אפילו לרסקם ביד, וכתב בבית הלל שם (סי' א ד"ה יחזק) שאין להקל בזה, וז"ל מה שכתב בארחות שבת ח"א פ"ד הע' פה בשם ספר פחד יצחק, שיש מקום להקל בהמסת סוכר או מלח במים יותר מאשר בהמסת שלג או ברד, ומסתעם זה המנהג הפשוט להקל ולערב סוכר בקפה וכדו'.

[משנ"ב ס"ק ט]

דקא אם פננתו לתת לתוך הכבשים⁽⁹⁾ וכו', דרך במקצט החירו⁽¹⁰⁾ מפני שגפר שאין עושה רק לצורך שעה⁽¹¹⁾.

(9) חזק דקא כשכוונתו לאכול מהם מעט בשבת, אבל אם אין כוונתו לאכול מהם בשבת, כתב השר"ע הרב (סי' א) שאסור לעשות כן גם לולא איסור מעבר, משום מכין משבת לחול, כמבאר להלן (סי' יא).

(10) וכן כתב לקמן (סי' תעג ס"ק בא) לענין הכנת מי מלח בליל פסח

הלכות שבת סימן שב שא

המשך מעמוד 294

לענין קוליס האיסופין, שיותר לשרותו במים, אף על פי שעל ידי כך מוקטן לאכילה.

[משנ"ב ס"ק טז]

מקל מקום אסור מדרבנן⁽¹²⁾.

(27) ואף על גב שכבישה אינה נחשבת אף כבישול בתולדות חמה, ויש להתירה כבישול בחמה עצמה, שמבואר בשר"ע לעיל (סי' שיח ס"ג) שיותר כיון שלא יבואו להחליפו בבישול בתולדת האור, כתבו האגלי טל (אופה ס"ק טא) והאבן האול (פכ"ב מהל' שבת ד"ח) שכיון שכך היא דרך כבישת כבשים, אסור לעשות כן מדרבנן, וכתב האגלי טל (שם), שמ"מ כיון שאין זה נחשב כבישול כלל, אין הדבר אסור מן התורה, וכיון שכבישת כבשים אינה אסורה אלא מדרבנן, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' קט ס"ק ב) שבמקום הפסד גדול מותר לעשות זאת על ידי נכר, בכל שבוע דשבות שיותר במקום הפסד, כמבואר בשר"ע לעיל (סי' שז ס"ה).

[משנ"ב ס"ק יח]

וגם אין הפלח מועיל להם כל-כך⁽²⁸⁾.

(28) וכן מליחת תפוחי אדמה מבישלים או אבוקה, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פ"ל ס"ק ג) שדינה כמליחת ביצים.

משנה את טבעם של הפירות, אלא רק נותן בהם טעם, מה שאין כן במלח שמשנה את גוף הדבר, מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"א תשובה א) כתב שיותר לפזר סוכר על גבי פירות, וכן דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ב פ"ל ס"ק ג אות ז), שאם אין בדעתו להשאר את הסוכר שם על מנת שיספוג את מי הפירות, מותר לפזר עליהם.

ודקא נתינת מלח, אבל נתינת שאר תבלינים, כגון פלפל שחור וכדו', כתב הקצות השלחן (שם ס"ק ב) שאין בה לא משום מעבד ולא משום כובש כבשים.

(25) ולערב מים בחומץ, דעת הגר"י אויערבך (ש"י"ב פ"א הע' כד) שיותר לעשות כן אפילו אם כוונתו להרבות את כמות החומץ, שאין זה כתרובות של שאר משקים בחומץ שהופכים לחומץ בעצמם, אלא כתרובות של מים וחומץ.

וליתן משקים לתוך יין, כתב החזו"א (א"ח סי' סג ד"ה ט"ז) שמהתוס' (שבת מא, א ד"ה מולידא) משמע שיותר, וכן משמע ממה שכתב השר"ע להלן (סי' ט"ז) שיותר לערב יין ישן עם רבש ופלפלין (שונה הלכות סי' א).

(26) וליתן צימוקים או פירות יבשים במים כדי להכין משקה, כתב לעיל (סי' שב ס"ק יד וסי' של ס"ק נא) שיותר, ומשמע שאין בזה משום כובש כבשים (דעת תורה ס"ק א), וכן כתב לעיל (סי' שיח ס"ק לו)

הלכות שבת סימן שב שא

המשך מעמוד קמח

אמנם, לגבי הנחת אתרוג בבגד על מנת לשומר, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרנח ס"ק ז) שנחלקו הפוסקים אם מותר לעשות כן, ובשעת הדחק, כגון שאין לו מקום שמור להניח בו את האתרוג, כתב שם

(39) ואף על פי שפסיק רשאי הוא, כתב בשע"צ לקמן (סי' תרנח ס"ק ז) שכיון שאיסור הולדת ריח קל מאיסור דרבנן, מותר להוליד ריח כשאינו מתכוון אפילו בפסיק רשאי.

הלכות שבת סימן שכא

המשך מעמוד הקודם

שאפשר שיש לסמוך על המקילין, ובשעה"צ שם (סי' ח) הוסיף, שביותר יש לצדד להקל במקום שאין לו ענין ותועלת בחולדת הריח. ועוד בענין חולדת ריח בגוף ובידים וכדו', ראה מה שכתבנו לקמן (סי' שכב סי' יח).

הלכות שבת סימן שכא

המשך מעמוד 296

[משנ"ב סי' לח]

גם-כן קביא לה ד'יש ט'חנה קאקלין⁶².

רכה מאד. ומה שחביא החורא ראיא מריסוק גרורות, כתב האגרות משה שם שיש חילוק בין גרורות לבנה, שגרורות נעשות פירותים אלא שהן מדבקות על ידי הלחות שבהן, מה שאין כן בנה שנשארת חתיכה אחת. וסיים שם, שאם אפשר יש להחמיר כדעת החורא ולרסק בנה דוקא מידת של מזלג, ואם אי אפשר לעשות כן, יש להתיר לרסק בנה לחינוק סמוך לאכילתו אפילו בשיני המזלג.

והממערך בנה בקליפתה, הסתפק הגרש"ז אויערבך (ששי"כ פ"ו דע' ג) אם נחשב הדבר כטוחן, הואיל ונעשית רכה ואינה מתפוררת לרסיסים.

[משנ"ב סי' לט]

ד'קנין ש'הוא א'דילי ק'ק'ע ק'מור י'ת'ר⁶³.

62) וחילוק נוסף כתב החורא (אריח סי' נו ד"ה והנה), שהצורך בריסוק הגרורות הוה בכלל הוקנים, וסיים (שם) שעיקר החילוק הוא מה שכתב המשגיב.

62) ולענין ריסוק בנה, כתב החורא (אריח סי' נו ד"ה לענין) שאף על פי שלאחר ריסוק חזרת היא תדבקות ומעשית גוש עב, מ"מ אסור לעשות כן משום טוחן, משום שלענין איסור טוחן אין הבדל בין דבר יבש המתפורר על ידי הטחינה לחלקים קטנים לבין דבר שיש בו לחות שלאחר ריסוקו נעשה גוש עב, וכתב שם שיש להביא ראיה לדבר, ממה שכתב הרמ"א שאסור לרסק גרורות, וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ז סי' צב ה"ה), שמדברי הירושלמי שהשוחק שום דבר משום טוחן, יש להביא ראיה שאף באופן זה יש משום איסור טוחן, שהרי ידוע שעל ידי כתישתו נעשה השום גוש עב ואינו מתפורר לרסיסים.

מאידך, בשו"ת אגרות משה (אריח חיד סי' עד טוחן אות ב) כתב, שאין איסור טוחן אלא בדבר שנעשה פירותים ורסיסים, אבל בריסוק בנה אין משום איסור טוחן, כיון שהיא נשארת חתיכה אחת אלא שנעשית

הלכות שבת סימן שכא

המשך מעמוד קמט

כפעולת רחיצה ולא כפעולת טחינה, מה שאין כן בטיט שעל גבי הבגד, שכיון שמפוררו נחשב הדבר כטוחן.

ולענין הליכה במקום שיש בו רגבי אדמה, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאף שעל ידי חילוכו יטחן את הרגבים, מותר לעשות כן, שהרי אינו מתכוין לכך, ואין זה פסיק רישא שיפורר את הרגבים, ואפילו אם כוונתו לטוחנם בדרך הליכה, כתב שם שמותר הדבר, כיון שאין זו צורת המלאכה. ואם דורך על רגב אדמה ממש, ופסיק רישא הוא שיטחון אותו, כתב שם שיש לדון בזה לאסור, משום שנחשב הדבר כפסיק רישא דלא ניחא ליה.

ואסלת בית הכסא שדבוק בה לכלוך, דעת הגרש"ז אויערבך (ששי"כ פכ"ג דע' מה) שמותר לנקותה על ידי מברשת גומי, שכיון שהכל נמס במים והולך לאיבוד, אין בזה משום איסור טוחן.

64) ומה שכתב הרמב"ם שאינו חייב אלא אם כן צריך את הנסורת, אף על פי שסובר שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה [במכואר בפ"א מהל' שבת ה"ן], ביאר המל"מ שם (פ"ח הט"ו) שבלא זה הרי הוא מקלקל ופסול. וכתב שם, שלפי זה הוא הדין אם אינו צריך את הנסורת אלא את חתיכות העצים, וכן משמע בשעה"צ לעיל (סי' שיד סי' ק' לה).

65) ולאו דוקא השף מתכת טבעית הנחצבת מן האדמה, אלא אפילו השף מתכת שהתיכזה קודם לכן באש, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ב סי' א) שיש בזה משום איסור טוחן, ואין זה נחשב 'טוחן' אחר טוחן, משום שהחכת המתכת באש והפיכתה לטול אינה נחשבת טחינה, כיון שדבר נוזלי אינו נחשב כמפורר או כטוחן, אלא כדבר שלם.

62) וכן המפורר קליפות של פרי, כתב הערוך השלחן (סט"ז) שחייב משום טוחן.

63) וכן הצריך לקנח בשבת, כתב השו"ע לעיל (סי' שיד סי' ד) שלא יטלטל רגב אדמה לקנח בו, מפני שנפרך ואינו ראוי לקינח, וביאר השעה"צ שם (סי' יז), שלדעת הרי"ף והרמב"ם האיסור הוא מפני שרגב האדמה קרוב להתפרך, דהיינו שיש בשימוש בו משום חשש טחינה. ובגד שיש עליו טיט יבש, כתב השו"ע לעיל (סי' שב סי"ז) שאסור לשפשו בשבת, משום שטוחן בכך את הגושים ומפוררם. וביאר השו"ע הרב (שם סי"ז) שאסור לעשות כן מדברי סופרים, שהוא כעין תולדת טוחן שמחלק גוף אחד לגופים דקים רכים, אבל מן התורה אין בזה איסור, כיון שאינו צריך לגוף הדבר הנטחן. והוסיף, שאף לסוברים שחייבים על מלאכה שאינה צריכה לגופה, מ"מ כיון שאינו צריך לגוף הדבר המתפורר, אין זה נחשב כחולדת טוחן, שאין דרך לטחון אלא כשצריך לגוף דבר הנטחן. וכתב המשגיב שם (סי' לו) ובשעה"צ שם (סי' מד), שכיון שנחשב הדבר כמלאכה שאינה צריכה לגופה, מותר לומר לנכרי להסיר את הטיט הדבוק על הבגד, כיון שאין זה אלא שבות דשבות, ולא נזרז במקום כבוד הבריות.

וכן נעל שהתלכלכה בבד, כתב הביה"ל שם (סי' ד"ה או) שלכתחילה יש להיזהר מלקנחה בכותל משום טוחן, ואם נתלכלכה רגלו בבד, כתב שם, שיש להקל לקנחה בכותל משום שיש בזה צער הגוף, וכלי שיש עליו שיירי מאכל, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ב סי' ג) שמותר לרחצו בשבת, אף שעל ידי הרחיצה מתפוררים שיירי המאכל היבשים ונטחים, כיון שהסרת המאכל על ידי רחיצתו במים נחשבת

